

KVINNORNAS TIDNING

N:o 43. 2:dra årg.

22 Oktober 1922.

Annonspis: Textsida 25 öre pr mm.
sista sidan 20 öre pr mm.
Längre annonsering rabatt.

Utkommer varje Söndag.

Utgivare och redaktör: INGBORG DAHLÖF. För annons- och ekonomiafdelningen: EDITH RICKBERG.
Redaktion och expedition: Vallgatan 27, Göteborg. Tel. 18070.

Prenumerationspris:
Helår Kr. 6: —. 1/2 år Kr. 3:75. 1/4 år Kr. 2: —.
Lösennummer 15 öre.
F. A. B. HVAR 8 DAGS TRYCKERI, GÖTEBORG, 1922

Eftertryck tillåtes gärna om "Kvinnornas Tidning", med hela namnet utsatt, angives som källan.

INNEHÅLL.

Utländskronika i sammandrag.
Levnadskonst.
"Mot en summa i ett för allt". Av Ellen Tiselius.
Husfrudöme eller tjänarinne-döme?
Av L. B.
Arbetsstugorna för barn.
Avundsvårt och efterföljansvärt. Av Ann Margret Holmgren.
Konstnärernas modeller och konstnärernas hustrur.
Ett torggräl. Av Den fundesamma.
Insändarnas spalt.
Oscar Wilde om kvinnan.
Arbetsdräkten och arbetsprestationen.
Vem vill hjälpa?
Hjärtats dualism. Av Beatrice Zade.

Utländskronika i sammandrag.

Under det att lugnet sänkt sig över den nyss så oroliga Främre Orienten och stridsfrågorna därifrån väntas få en tillfredsställande lösning vid den i början av nov. sammanträdande Orientfredskonferensen, kännetecknas situationen inom några av de europeiska länderna av påfallande oro.
Låt oss börja med Italien. Efter kriget fingo socialisterna och främre för allt kommunisterna i detta land vind i seglen på ett sådant sätt, att revolutionen i dess mest ytterliggående och förödande form, "massans diktatur", syntes som en mycket närliggande fara. Liksom hos alla i våra dagar av statsvälningar hotade folk försökte den italienska regeringen genom beskedlig undfallenhet och vittgående eftergifter stilla massans oro med påföljd att det revolutionära modet ytterligare stärktes. Inom de samhällsbevarande, nationellt sinnade kretsarna sköt emellertid upp en motrörelse, vilken utan stöd av regeringen och med de våldsamaste medel upptog kampen mot den revolutionära arbetareklassen. Rörelsens anhängare, fascisterna, sammalade i starka militära organisationer, sprängde arbetaremötena, tvungade med våld strejkande arbetare återgå till arbetet, grepo och arresterade arbetareledarna. Det har lyckats fascisterna att fullständigt avvärja revolutionsfaran i Italien och att spränga arbetareorganisationerna, men de vilja gå längre och önska förvärva ett dominerande inflytande över den italienska politiken inåt och utåt. De kräva nu med hot om öppet våld nyval till parlamentet, vilket skulle tillföra deras parti makten därinom. Följden härav skulle, inåt, bli en förändring i reaktionär riktning av vallagarna och, utåt, en aggressiv politik. Fascistledaren Mussolino har redan hunnit göra ett mot England fientligt uttalande om att världet över Medelhavet skall förbehållas Medelhavsmakterna, och även hävdad att Italien har en delouppgjorda mellanhavanden i gränsregleringshänseende med Jugoslavien, Österrike och Schweiz, allt utom fredliga toner!

Även i England präglas den inre situationen av stor oro — parlamentsupplösning och nya val förväntas. Landet har tidigare haft endast två partier att räkna med, högern och liberalerna, vilka under olika perioder haft majoritet i parlamentet och bildat regering. Stödda på folkrepresentationens flertal och utrustade med oinskränkt makt hava de engelska regeringarna kunnat föra den kraftpolitik inåt och utåt, som skänkt riket dess världsvälde.

Det liberala partiet, "whigs", har suttit vid makten sedan 1905. Under kriget ingicks det borgfred med högern, och regeringen, under Asquith, stödde sig på den sålunda bildade koalitionen. Missnöje uppstod mot kabinetet med anledning av dess "svaga" krigspolitik, Asquith störtades och Lloyd George, förut krigsminister, efterträdde honom som premiärminister. Asquith är ledare för det oavhängiga liberala partiet, vilket icke tillhör koalitionen.

Lloyd George har som statsminister haft att utstå många politiska stormar, vilka dock alla bedarrat och efterträtts av strålende vackert väder. Den som nu rasar mot honom utgår från "tories", högern, kallad även unionistpartiet, därför att den på sitt program haft upprätthållandet av unionen med det motspänstiga Irland. Högern är trött på att spela andra fiolen inom koalitionen och önskar den upplöst. Man anser sig ha en mängd giltiga skäl att uppsäga Lloyd George tro och lydnad. Han beskylls för att ha gjort för stora och för England skadliga eftergifter i Indien och Egypten, han har visat för stark kyla mot Frankrike och för mycket tillmötesgående mot Tyskland, han har givit Irland självstyrelse och han har icke infriat sitt löfte om reformering av överhuset, dess höjande från fullständig maktlöshet till politisk medbestämmanderätt.

Lloyd George har i ett stort politiskt tal i Manchester klarlagt det inre läget. Högern och liberalerna äro icke längre ensamma på den politiska vädjebanan, utan hava fått en ny och farlig medtävlare i arbetarepartiet. Spränges koalitionen och nya val utskrivs skall icke något av de tre partierna få absolut majoritet, d. v. s. ensamt bli starkare än de två andra tillsammans. Den nya regeringen, ur vilket parti den än må framgå, skall följaktligen icke på traditionellt engelskt sätt kunna föra ett kraftigt regement, utan nödgas söka stöd hos något av de andra partierna med hänsyntagande till dess önsningar. En svag och vacklande politik måste bli va följden härav med oro inom landet och minskat inflytande utåt.

I presslägningsögonblicket ingår meddelande, att koalitionen sprängts av högerledningen, ehuru åsikterna därinom voro delade. Lloyd George har trätt tillbaka som premiärminister och högerledaren Bonar Law har mottagit konungens uppdrag att bilda ny regering, under förutsättning att högerpartiets representanter i parlamentet godkänna de politiska riktlinjer han ämnar följa.

Mellan England och Frankrike är ställningen icke den bästa. Lloyd George gjorde i sitt Manchestertal med

Levnadskonst.

Otlågheten har vingar och flyger förbi målet, uppsätet packar sin kappsäck och kommer för sent till bangården, viljan går till fots och kommer till målet.

Comtesse Diane.

Det är lätt att undvika det första felet, svårt att icke begå det andra och omöjligt att underlåta det tredje.

M. Jokai.

Angenäma råd äro sällan nyttiga råd.

J. B. de Massilon.

Säg ingenting ont om en människa, om du ej med visshet vet, att det är sant; och om du vet, att det är sant, så fråga dig själv: varför säger jag det?

K. Lavater.

Svara icke dären efter hans dårskap, att du honom icke lik varder.

Salomo.

Gör icke Gud vred genom att bedröva din moder.

Antusa.

Vänj dig i tid att muntligen säga nej till folk, när du icke kan uppfylla deras önskan; skriftligt kan varje stackare göra det.

T. v. Hippel.

Skall du tala till en, som icke har förtroende till dig, så tala till hans förstånd, ej till hans hjärta.

B. Björnson.

Vill du ha en ypperlig fiende, så förvandla en vän därtill; han vet var ett slag hårdast träffar dig.

Comtesse Diane.

Är din hustru liten, så böj dig ned för att taga hennes råd.

Gammalt ordspråk.

Gör icke kunskapen till en krona att pråla med, utan till en spåde att gräva med.

Talmud.

Vad du icke kan säga åt någon mitt upp i ansiktet, skall du förtiga på hans rygg.

F. Rückert.

Det finns många människor, som tro sig hava ett gott hjärta, därför att de ha svaga nerver.

M. v. Ebner-Eschenbach.

Vill du lära känna dig själv så lägg märke till vad du helst tänker på.

Jean Paul.

harm gällande, att England ensamt fått bjuda Turkiet motstånd i Orientfrågan. Frankrike och Italien hava hållit sig tillbaka.

Å andra sidan rasar den franska pressen över det av Englands representant i skadeståndskommissionen, Bradbury, gjorda förslaget om ett flerårigt moratorium åt Tyskland. England vill börja tumma på Versaillesfredstraktaten!

Det vill också synas som om Frankrike intrigerade mot England i Ryssland. Det projekterade engelsk-ryska

"Mot en summa i ett för allt".

Av Ellen Tiselius.

(Sv. Kvinnors Medborgarförbunds artikelserie.)

Uppsatsen författad på uppdrag av Svenska fattigvårdsförbundets barnavårdsutskott.

Det är naturligt och berättigt om de makar, som inte ha några egna barn, söka fylla tomheten genom att taga ett fosterbarn. Det kan ock stundom vara berättigt, att exempelvis en ogift mor som omöjligt kan själv skaffa barnet ett gott hem, lämnar det för alltid ifrån sig till goda fosterföräldrar. Men det avgörande måste i varje fall vara barnets bästa, och därvid måste man komma ihåg, att i regel inga yttre förmåner kunna uppväga den naturliga föräldrakärleken.

Skall barnet vinna på bytet, få de, som tagit ett fosterbarn för hela dess uppväxttid, icke göra detta för egen vinning. Erfarenheten har visat, att avså om övertagande av barn mot en summa i ett för allt måste granskas med stor misstro. Ty nya föräldrar kunna ej köpas för pengar, och ett litet barns framtid är en alldeles för allvarlig sak för att göras till föremål för en affärstransaktion. Och från deras sida som taga barn på dessa villkor, är det hela ofta ren affär. Icke så, att man genast behöver misstänka änglamakeri, ehuru detta, det kanske rusigaste av alla näringsfång, nästan undantagslöst bedrivs med just de arma små människobarn, som sålts — man torde kunna begagna ordet fast köparen här tar både "varan" och pengarna — mot en summa i ett för allt. Men en var kan förstå, att den, som tar ett barn för ett kapitalbelopp skull, i allmänhet kommer att, sedan kapitalet är förtärt, känna och behandla barnet som en börda.

Den, som utsträcker sitt tidningsläsande till annonsspaltarna, har ej kunnat undgå att finna, att de annonser, där goda fosterföräldrar i ett för allt utlovas, på senare tiden mycket tilltagit. Att detta faktum står i ett visst samband med den rådande pänningknappheten och depressionen är ovedersägligt. Det är t. ex. ett egna-hemsbygge som skall betalas eller är det en liten affärsrörelse, en handelsbod eller dylikt som håller på att gå omkull — alla möjligheter att genom lån driva upp det belopp som behövs äro stängda — och som ett sista halmstrå tillgripes utvägen att lova ett litet barn en god kärleksfull vård för all framtid — mot den erforderliga summan. De som så göra besjulas

handelsavtalet har icke godkänts av sovjet och det talas nu i stället om ett ekonomiskt närmande mellan Ryssland och Frankrike.

I Tyskland dryftar man som bäst pressentfrågan och tvekar mellan ett nytt val eller bibehållandet av Ebert i hans upphöjda ställning men torde komma att välja det sistnämnda alternativet.

Mera vore att tillägga men krönikan har redan blivit mycket, mycket för lång!

(Eftertryck förbjudes.)

kan — i de bästa fallen — just då av en ärlig avsikt att fullgöra sitt åtagande — men hur skola de kunna göra det med sin dåliga ekonomi och kanske egna barn, som de ha svårt nog att draga fram? Det är icke svårt att inse, att fosterbarnet hos dem snart blir en askunge.

Men om dessa fosterföräldrars moraliska ansvarsloshet måste fördömas, kan den dock icke dömas så hårt, som den naturliga faders eller moderns, som lämnar sitt barn vind för väg. I en tidning lästes för en tid sedan följande annons: "Bildade, friska föräldrar önska få sitt barn, som väntas i början av juli, adopterat. 1,500 kronor ett för allt erlagges och utbetalas kontant vid barnets avhämtande ävensom uppstående kostnader för resor o. d. Svar inom 8 dagar etc." Här göra reflexionerna sig själva. Men att återropa sin bildning och sin goda hälsa, när man står i begrepp att kasta ut sitt barn på måfå i världen — är det inte för cyniskt?

När man i allmänhet måste avråda från placering av fosterbarn mot en summa i ett för allt, gör man det ju först och främst därför att man vet, att så många barn fått det svårt genom sådan placering. Men om de blivande fosterföräldrarna tänkte på, hur pass mycket besvärligheter de själva kunna råka in uti, skulle de vara mindre benägna för saken än de nu äro. Hur ofta händer det inte, att de efter någon tid till varje pris vilja bli av med barnet eller kanske t. o. m. av myndigheterna förbjudas ha fosterbarn! Då äro pengarna sin kos och de komma att stå i skuld till dem som ta barnet tillbaka, en skuld som vällar bråk och svårigheter långa tider framåt. Eller, för att nämna ett annat vanligt exempel, de vilja på grund av sjukdom eller dylikt lämna tillbaka både barnet och pengarna, men föräldrarna, som ansett sig — ehuru med orätt — befriade från sin försörjningsplikt, stå ej att finna.

Skall man då verkligen helt kategoriskt utdöma allt bortlämnande mot en summa på en gång? Givet det ej fall, där just den formen varit den bästa tänkbara? Jo, helt säkert. Men de fallen äro dock undantagsfall och om denna form överhuvud användes, skall det ske under stark kontroll och knappast annat än i samband med laglig adoption. Ett barn och en summa böra icke lämnas av föräldrar till fosterföräldrar endast mot privata förbindelser och kontrakt — riskerna ha ovan framhållits och när svårigheterna uppstå äro i alla fall förbindelserna och kontraktet av noll och intet värde.

Men vid adoption blir förhållandet ett annat. En sådan kan nämligen inte komma till stånd utan domstols medgivande. Domstolen har dels att pröva att en adoption överhuvudtaget är till nytta för barnet dels att göra sig undermåttad om de föreslagna adoptivföräldrarnas lämplighet. Är

Husfrudöme eller tjänarinne-döme?

Det är intressant att studera platsökande jungfrurs annonser. De utgöra absolut en klass för sig, vars säregenheter förtjäna att påpekas och i den mån det kan ske ställas under debatt.

Om exempelvis en bildad, sitt yrke fullt behärskande person genom annons söker plats skulle det väcka en oerhörd indignation hos alla arbetsgivare inom branschen om hon eller han därvid stilserade sin annons på följande sätt:

30-årig kassörska

söker plats hos verkligt bildad grossör i god ekonomisk ställning, och som sommardag vistas å någon av Väst kustens större badorter.

Eller:

Kontorist

söker lätt plats hos ensam vänlig chef, helst där en 12-års gosse får medfölja.

Eller:

Maskinskrivarska

önskar anställning som hjälp och sällskap hos ogift konsul, där full personal för kontorsgöromålen finnes förut.

Eller:

Ingenjör

önskar inträde i fin firma, där eget arbetsrum, god lön och likställdhet med chefen kan påräknas.

Bildat folk, som annonserade på det sättet, skulle anses ha fått en eller annan skrivlös. Men när våra jungfrur stilsera sina annon-

det fråga om en adoption, vid vilken också skall träffas uppgörelse om en summa i ett för allt, ett s. k. vederlag — ja, då måste domstolens prövning bli dubbelt noggrann.

Strängt taget strider ju vederlaget mot hela adoptionens natur — men som ovan framhållits — det gives undantagsfall, där det kan vara berättigt. Ett barn har t. ex. vistats en lång tid hos fosterföräldrar. De känna varmt för barnet och vilja gärna giva det ett eget barns ställning. De ha inga andra inkomster än mannens tämligen knappa arbetsförtjänst. Barnets mor är slarvig och kan aldrig komma att ge barnet ett hem, men hon eller fadern har sådan ekonomi, att de kunna avsätta en summa, som kan bli av betydelse vid barnets framtida utbildning. Då är det ju rätt, att det kan ordnas så vid adoptionen, att denna summa får följa med barnet som en slags uppfostringsfond.

En var, som något sysslat med hit-hörande frågor, skall nogsam veta, hur svårt det är att uppställa några undantagslösa regler. Men vad som är visst är, att det alltid måste klargöras, att för dem, som mottaga ett barn, för all framtid, barnet är huvudsaken, icke pengarna.

Och i den delen kunna de, som i någon egenskap medverkat till barns placering på sådant vis, främst mödrar, men också barnavårdsnämnder, barnavårdsmän och adoptionsdomstolar, aldrig vara nog misstänksamma.

SKANDINAVISKA KREDITAKTIEBOLAGET

GÖTEBORG - STOCKHOLM - MALMÖ

Avdelningskontor
öfver hela landet

EGNA FONDER KR. 182,000,000:—

Gottgör å insatta medel
högsta gällande ränta

Telegramadress
"Kreditbolaget"

(Inf. gen. Göteborg. Tandläkareällskap)

Tandläkare Anne-Marie Heijde

Vasaplatsen 1. Telefon 15500.

Rådfrågning: Vard. 1/2 2—1/2 3, övriga
tider efter avtal.

ser i denna anda finns det ingen
som reagerar.

Lätom oss stanna inför detta fe-
nomen! Medan upplysta, fackstuderade
män och kvinnor, när de söka plats,
framhålla sina meriter, utlova de bästa
referenser och förklara sig tacksamma
för svar, anser sig den enkla och mången
gång på sitt område rätt okunniga
jungfrun kunna med god smak insätta
annons, däri icke ett ord om egen
kompetens nämnes, utan däri endast
ställes fordringar på god lön eller
bildning och förmögenhet hos det
blivande herrskapet.

Exemplen härövan äro nämligen
hämtade direkt ur verkligheten och det
enda otroliga med dem är att i de
platsökande hembiträdenas plats
insatts personer av andra yrken.
Ty personer med andra yrken
annonsera aldrig såsom jungfrur.
Deras duglighet och bildningsgrad
skulle bland mycket annat även
förbjuda dem att förgeäta livets
allmänna fordran: Något för
något! De förstå, att om en chef
länkar dem till sin affär och sålunda
tillförsäkrar dem deras levebröd,
ordningen med frågorna bör läggas
så att chefen, som ikläder sig den
största risken, även bör äga de första
och största garantierna för att han
för sin affär förvärvat den rätta
personen. Detta är intet klassförtryck
e. d. utan en sund och erfarenhet
skapad norm, för vilken alla
sambällets arbetare böja sig.

Alla — utom våra jungfrur. När
de söka plats är det icke de utan
deras arbetsgivare, fruarna, som
skola kasta korten på bordet. — Är
frun vänlig? — Bildad? — Förmögen?
— Är vningen modern? — Finns
jungfrukammare? — Badrum?
— Linoleummattor? — Värmeledning?
— Extra hjälp till städning?
— Vad betalas i lön? — Vilken
ledighet utlovas? — Har familjen
stora fästligheter? — Ingår i
platsen uppässning vid bordet? —
Avtorkning av galoscherna? — Reser
herrskapet till badort sommertid?
— Eller utomlands? — Vad
beräknar frun i så fall i dagtraktamente
under semestern? O. s. v.

Tänk nu bara om det i stället
vore fruns man, som på sitt kontor
satt inför ett dylikt frågeformulär,

Handdukar
Dukar och Servietter

Bästa kvalitet.
Billigaste priser.

A.-B. Claes Öhléns

VÄVNADSHANDEL,
Kungsgatan 53.

Slutligen verkar det ganska skä-
rande att i våra den stora arbets-
bristens dagar se alla dessa kvinnliga
annonser efter lätta platser hos
ensam person o. d., då i samma
spalter kunna förekomma familjeför-
sörjares bevakande nödrop efter
arbete, vad som helst, och ofta mot
ersättning, blott en utväg kan finnas
att hålla den hotande nöden ute.

Undertecknad är helt och fullt av
den mening att allt som kan främja
hembiträdenas ställning såsom klass
bör göras, men detta skall icke ske
på den nu inslagna vägen. Mätliga
pretentioner är bäst. Och litet
sambälletlig disciplin

Handdukar
Dukar och Servietter

Bästa kvalitet.
Billigaste priser.

A.-B. Claes Öhléns

VÄVNADSHANDEL,
Kungsgatan 53.

Slutligen verkar det ganska skä-
rande att i våra den stora arbets-
bristens dagar se alla dessa kvinnliga
annonser efter lätta platser hos
ensam person o. d., då i samma
spalter kunna förekomma familjeför-
sörjares bevakande nödrop efter
arbete, vad som helst, och ofta mot
ersättning, blott en utväg kan finnas
att hålla den hotande nöden ute.

Undertecknad är helt och fullt av
den mening att allt som kan främja
hembiträdenas ställning såsom klass
bör göras, men detta skall icke ske
på den nu inslagna vägen. Mätliga
pretentioner är bäst. Och litet
sambälletlig disciplin

Handdukar
Dukar och Servietter

Bästa kvalitet.
Billigaste priser.

A.-B. Claes Öhléns

VÄVNADSHANDEL,
Kungsgatan 53.

Slutligen verkar det ganska skä-
rande att i våra den stora arbets-
bristens dagar se alla dessa kvinnliga
annonser efter lätta platser hos
ensam person o. d., då i samma
spalter kunna förekomma familjeför-
sörjares bevakande nödrop efter
arbete, vad som helst, och ofta mot
ersättning, blott en utväg kan finnas
att hålla den hotande nöden ute.

Undertecknad är helt och fullt av
den mening att allt som kan främja
hembiträdenas ställning såsom klass
bör göras, men detta skall icke ske
på den nu inslagna vägen. Mätliga
pretentioner är bäst. Och litet
sambälletlig disciplin

I VARJE SVENSKT HEM

som vill följa
dagshändelserna
inom politikens,
handels, kon-
stens och littera-
turens område
**läser man
numera**

GÖTEBORGS HANDELS- OCH SJÖFARTS-TIDNING

Nordiska Handelsbanken

Stockholm. GÖTEBORG, Malmö.

Egna fonder: Kr. 72,650,000:—

Notariatavdelning.

Förvaltar enskildas och kassors värdehandlingar mot billig avgift.

Arbetsstugorna för barn.

Rubriken här ovan skall måhända
falla mången tungt för bröstet. Man
vill icke sammanställa barn och ar-
bete, utan önskar det sistnämnda ordet
utbytt mot det ljusare och gladare
"lek". Men här kan en och var tryggt
låta farhågorna försvinna — arbetet
är så lagt, att det, på samma gång det
bibehåller sin fostrande och discipli-
nerande karaktär, är lika nöjsamt som
den roligaste lek.

Vi försätta oss till Olskroken och
ställa våra steg till ett stort gult trä-
hus, beläget intill Gubbero i vack-
raste höstskrud strålände stora träd-
gård. "Arbetsstuga" står det över
dörren. Brokiga rena klutmattor i
trappan och på golvet i "svalen" till
andra våningen. Ett propert kök som
entré och där innanför ett rum med
två långa bord, där en del småpojkar
i 7—8 års åldern under ledning av
den unga förståndarinnan sitta för-
djupade i arbete. De minsta knyta
klädsträck, de äldre fabricera borstar.
De se upp ett ögonblick, slänga huvu-
det till en artig bockning, men dyka
sedan ivrigt in i arbetet igen. Hur
upptagna och viktiga de se ut! I
rummet intill, dit dörrarna stå öppna,
är snickareverkstaden med något äldre
gossar och en manlig lärare, samt
till sist ännu en verkstad, där 13—14
åringarna under likaledes manlig led-
ning äro sysselsatta med flätning av
korgar av finare typ. Man kan icke
taga fel därpå — alla dessa pojkar
ägna sig med liv och lust åt sitt ar-
bete. Med vilken kläm föras icke sägen
och hyveln, hur vant hanteras icke
bandkniven, se så flinkt fingrarna flä-
ta pilen, hur raskt borstbindarne göra
sina handgrepp och hur de alla yngsta
truta med munnen, när de med ivriga,
men övade och tafatta händer strä-
va med sina garnnystan!

Och, minns ännu en sak! Det rå-
der intet arbetstvång, de komma all-
deles frivilligt alla dessa små, och det
råder trängsel bland barnen, om vilka
som skola få lyckan att bli arbetsstu-
gans skyddslingar!

Det är ljus och luftigt i rummen,
och det vilar över dem trots den myc-
ket, mycket enkla inredningen och
utstyrseln ett gott hems trevnad och
värme.

Det är pojkarne dag i dag, i mor-
gen komma flickorna för att sy och
sticka. Förståndarinnan, fröken
Wall, försäkras leende, att samma en-
tusiasm ligger över deras arbete som
över gossarnes.

Låt mig lämna en kort redogörelse
för arbetsstugornas uppkomst och
verksamhet med särskilt avseende
fäst vid förhållandena i Göteborg.

Arbetsstuguidén upprann samtidigt
i Stockholm och Göteborg i slutet av
80-talet. I huvudstaden blev profes-
sorskan Rexius banbryterskan, i Göte-
borg borgmästarinnan Marie Louise

plin nödvändig. Om denna ännu är
minst just bland de hembeträda te
kvinnornas led, så är detta de le-
dande, de tänkande kvinnornas fel.
Ty området är rent kvinnligt och
ansvaret för dess brister faller till-
baka på kvinnorna själva.

Alltså: må vi se till att ett självs-
våld, som vore otänkbart på ett
kontor, inom ett verk eller en fabri-
k icke genom fortsatt slapphet i
ledningen blir status quo inom det
redan nu minst disciplinerade av
sambällets alla arbetsområden — i
våra hem. L. B.

Svanberg. Båda lyckades vinna in-
tresserade medarbetare inom de resp.
städernas kvinnovärld, och den ena
arbetsstugan efter den andra kunde
tråda i verksamhet. Idén spreds se-
dan ut över hela landet, där nu på
skilda platser ett stort antal liknande
företag äro i aktivitet. Den i Göteborg
under initiativtagarinnans entusias-
tiska ledning arbetande föreningen
skaffade sig sitt första rörelsekapital
genom bazarer o. d. När verksam-
heten kommit i gång, och man kunde
framvisa utmärkta resultat av den-
samma, hade man glädjen mottaga en
del donationer, som tilläto upprättan-
det av nya arbetsstugor — deras an-
tal är nu sju. Även stadsfullmäktige
giva sitt stöd med två tusen kronor
årligen till varje stuga.

Vad var den ursprungliga menin-
gen med arbetsstugorna? Att giva
barnen undervisning i olika slags
slöjd, varpå sedan en fortsatt yrkes-
utbildning kunde byggas, samt vidare
att bereda dem en god tillflyktsort
den tid av dagen, skolan lämnade
dem, för att på så sätt draga dem bort
från gatan och dess skadliga inflytan-
de. Själva slöjdundervisningen har i
den mån folkskolan i ökad utsträck-
ning upptagit densamma på sitt sche-
ma blivit av mindre betydelse, men
det ligger dock i detta barnens sys-
selsättande på ett för dem roande och
utvecklande sätt en utomordentligt
nyttig fostran, som knappast kan vär-
desättas högt nog.

Slutligen bör tilläggas, att de små
skyddslingarna, hämtade ur de fatti-
gaste hemmen alltid undfagnas med
ett mål god och närande mat, vilket
givetvis är av stor betydelse för deras
fysiska utveckling.

Varje stuga har hand om hundra
barn, femtio gossar och lika många
flickor. De båda grupperna komma
var sin eftermiddag och uppdelas i
två lag med två timmars arbete. De
av barnen förfärdigade slöjdalstren
avyttras på de årligen i de olika stu-
gorna anordnade försäljningarna. Be-
hållningen användes för verksamhe-
ten, till vars bestridande sålunda barnen
själva i någon mån bidraga.

Varje stuga står under ledning av
en styrelse, vilken i sin ordning sor-
terar under en överstyrelse. Den cen-
trala gestalten i verksamheten är all-
tjämt borgmästarinnan Svanberg. I
övrigt återfinns man i förteckning-
gen över styrelseledamöterna ett stort
antal kända namn inom den krets av
Göteborgs kvinnovärld som företrä-
der de filantropiska intressena.

Vad man ville önska arbetsstugor-
na vore ett rikligare ekonomiskt un-
derstöd varigenom deras arbete skul-
le underlättas och främjas — det är
helt enkelt obegränsat huru de med
sina begränsade inkomster kunna be-
strida kostnaderna för verksamheten.
Det är beundransvärt gjort, men man
förstår att det icke saknas bekymmer.

Att lära de små barnen känna sin
gudomliga natur, att giva dem ett
starkt intryck av denna verklighet,
det är att lägga grunden till ett sunt
och lyckligt släkte av män och kvin-
nor.

Må de små barnens liv så formas
att de kunna bli bättre medborgare
än ni och jag. Må vi hos dem upp-
odla en högre ande av fosterlands-
kärlek, en högre andlighet och stark-
are känsla av broderlig kärlek.

Katherine Tingley.

TREVLIG och INTRESSANT

FÄRSKA
NYHETER
VÄRDEFULLT
INNEHÅLL

GÖTEBORGS
MORGONPOST

Den största
morgontidningen

John A. Gahms

Reseffekt- & Lädervaruaffär.

Damväskor

och
Resväskor

Korsgatan 12 (hörnet av Kyrkogatan)
Göteborg.

Avundsvärt och etterföljansvärt.

Av Ann Margret Holmgren.

Det är nu 50 år sedan "Kvindel-
lig Læseforening" stiftades i Kö-
penhamn av 72 kvinnor, som insågo
nyttan och behovet av ökad boklig
bildning bland kvinnorna. Företag-
et började så smått i en liten
vidsvåning, men växte fort ur den
ena bostaden efter den andra tills
den vid sekelskiftet flyttade in i det
vackra "Dyvekes hus", där den
rymdes ett tiotal år.

Redan då fann den besökande
denna institution idealiskt utrustad.
Den hade en oförläplig ordförande
i fröken Sophie Alberti, som gav
sig helt åt saken. Den hade en
hemtrevlig lokal, med sällskapsrum,
tillfälle till teservering m. m. Man
tyckte att de 1,300 medlemmarna
kunde inte önska sig något bättre.

Emellertid ökades både böckerna
och medlemmarnas antal med svind-
lande fart. Snart var medlemsan-
talet uppe i 3,000, och bokhyllorna
svälde och trängdes. Om inte före-
ningens utveckling skulle avstana,
måste den få större lokal, det
var tydligt.

Högtflygande planer välvdes nu
bakom Sophie Albertis breda och
klara panna: Kvindeligen Læseforening
skulle bygga sitt eget hus, och
det skulle innehålla inte bara allt
som önskeligt vore för en læsefore-
ning som sådan, men det skulle
även rymma ett eget damhotell, en
egen restaurant m. m.

Den stora tanken bekämpades
naturligtvis bittert och energiskt av
de klenkrogn och försiktiga — det
är ju alla stora tankars vanliga öde.
Men Sophie Alberti hade tron som
försätter berg. Och hon hade det
mod som vill våga något och den
offervilja som kräves för att genom-
föra en stor sak.

Hon fick — ofattligt nog — fler-
talet på sin sida, och 1910 flyttade
Kvindeligen Læseforening in i sitt
egentliga hus, beläget Gammel-
mönt 1. Ingen kvinnlig læsefore-
ning i hela världen torde äga dess
make. Det väcker alla utlänningars
förundran och beundran och
utgör med skäl danska kvinnors
stolthet.

Föreningen växer alltjämt och
har nu omkring 5,000 medlemmar.
Boklänens siffror för sista året var
190,474 band, eller i medeltal 677
band per dag. Vad dessa tal be-
tyda, omsatta i andligt värde för
Köpenhamns kvinnor, kan inte ut-
skattas nog högt. Man får en liten
idé om hur mycket det læses, när
man hör att t. ex. Selma Lagerlöfs

Möbler, Möbeltyger, Gardiner, Gångmattor, Flossamattor.

Allt handgjort, konstnärligt, varaktigt och i förhållande till kvalitet billigt.

KONSTFLITEN, GAMLA HÖGSKOLAN, GÖTEBORG.

Kerstin Lindahls BLOMSTERAFFÄR

Korsgatan 4, Telefon 8462

Rekommenderas!

PROMENAD-

STRUMPOR

i moderna mönster

Ribbade ylle- 3:25

Kul. randiga och mönstrade ylle-... 4:25

HEIM MEETHS AB

Vollmers-Meeths

KRYMPER
EJ YLLE

MERKURTVÄL
VIOLA
GÖTEBORG

Kobbs

The

är alltjämt

marknadens

förnämsta

böcker måste inköpas i mer än ett
tjugotal exemplar för att någ-
lunda räcka till att fylla behovet.

Och sist men icke minst, vilken
ovärderlig sammanhållning skapar
inte Kvindeligen Læseforening bland
kvinnor av alla åldrar, alla politiska
färger, alla samhällsgrupper! Här
mötas de, här trivas de, här tryta
de alla sina gemensamma intresse-
frågor. Här växa de m. a. o. sam-
man.

Ingen under att man på 50-års-
dagen firade den ordförande och
den styrelse, som så briljant ad-
ministrerar den stora institutionen.

Det är med sorg vi tänka på att
Sveriges huvudstad äger platt intet
som i minsta mån motsvarar Kvin-
deligen Læseforening. Det har ännu
inte gått upp för oss vad kvinnornas
verkligen förmå om de samman-
sluta sig. Och inte heller ha vi
lärt oss att skatta varken bokens
värde eller i det hela ideella före-
tag nog högt. Det är så mycket
som tycks oss värdefullare, vackra
kläder, nöjen, prydnadsföremål i
hemmet o. s. v. Allt går före det

Offentliga nöjen.
Stora Teatern
 Tisdag kl. 7.30 Premiär.
Tannhäuser.
 Landtgreven — Johannes Fenss.

Lorensbergsteatern.
 Söndag kl. 8:
Sabinskornas Borttrövande.
 Övriga aftnar kl. 8:
Hjälten på den gröna ön.
 Komed i 3 akter av John Millington Synge.
Nya Teatern.
 Varje afton kl. 8:
Fjärde Budet.
 Billighetsmatiné söndag kl. 1.30.
BARKEN MARGARETA.

LILLA TEATERN.
 Varje afton kl. 8 e. m.
Halta Lena och vindögda Per.
 Söndag två förest. kl. 7 o. 9.
 Söndag kl. 1.30 Matiné:
EN PIGA BLAND PIGOR.

PALLADIUM
 Göteborgs största och mest populära filmteater
 De förnämsta programmen från världens största film-institut och alltid den mest konstnärligt utförda musik

ideella och före den viktiga samhällsbyggnaden.

Ett besök i Kvindelig Læseforening imponerar i hög grad och väcker tankar. Kunde det inte också verka som en maning för kraftiga svenska kvinnor att ta initiativet till något liknande hos oss?

TANKAR.

Om du är melankolisk eller ängslig eller eljes misstäm, så företag dig omedelbart ett allvarligt arbete eller, om icke detta låter sig göras, bered någon, som du med evangeliskt sinne känner såsom din nästa, en liten glädje, vilket alltid är dig möjligt. Detta är vida ändamålsenligare än att, såsom vanligen sker, genom njutningar eller förströelser söka förgäva dysterhetens ande ur sin själ, ty han skall därvid snart återkomma. *Hilty.*

För vår verksamhet är den resonans, vi finna, viktigare, än den tro vi hava. *Tessenow.*

NYHETER
 i eleganta **Wienerblusar**
FRIBERG & ANDERSON
 Kungssportsplatsen 1. Telefon 7235.

Konstnärernas modeller och konstnärernas hustrur.

Det är alltid en källa till förvåning för konstnärernas hustrur, när de märka, hur nyfikna andra kvinnor äro med hänsyn till de kvinnliga modeller, som sitta för konstnärerna, påpekar en författarinna i Saturday Review. Hur ofta framställes icke efter en blick på en naken skulptur eller målning till konstnärernas hustrur en trevande fråga: — "Är det gjort efter levande modell? — Tycker ni om, att kvinnor sitta modell för er man utan att ha någonting alls på sig?"

Varför är man inte lika nyfiken att få reda på, om t. ex. en läkares hustru är svartsjuk på sin mans kvinnliga patienter? I själva verket avgöres saken i båda fallen och för övrigt alltid av hustruns temperament, mannens yrke spelar ingen nämnvärd roll.

Sant är ju, att en konstnärers hustru har att räkna med att hennes make av sitt yrke föres mera och närmare tillsammans med kvinnor och ofta mycket vackra kvinnor än män med annan profession. Men detta faktum synes dock icke sätta några särskilda spår i skilsmässöannelerna.

Husliga scener och uppträden äro icke företrädesvis förlagda till ateliererna, kanske äro de tvärtom sällsynta där är annorstädes.

En konstnärers hustru ställes nästan genast ansikte mot ansikte med svartsjukans problem. Problem, som på detta sätt aggressivt och utan krus tränga sig på en människa, kunna icke makas åt sidan, ställas på framtiden eller blundas för, de måste helt enkelt upptagas till prövning och lösas, hurudan lösningen än må bli.

Naturligtvis attackeras en konstnärers hustru av svartsjukan. Hennes tankar lämna icke atelieren. Där är hennes man på tu man hand timme efter timme med denna vackra modell! Kan han vara kall inför hennes skönhet och hon! — Misstron och oron växa och hustrun skyndar till atelieren för att få visshet, ty hållre denna, om också grym, än dessa marterande farhågor. Raskt öppnar hon dörren för att — finna konstens låga klart brinnande, den friskaste arbetsstämning och en modell, som, fastän hon icke äger ens ett fikonalöv att skylta sig med, dock

med ett frimodigt leende möter hennes förskande blick!

Denna scen kanske utspelas rätt så många gånger, men ju mer konstnärens hustru blir förtrogen med atelierlivet, desto mera frigör hon sig från den fruktan, som svartsjukan innerst inne är. Hon förstår, att en konstnär i modellen icke ser kvinnan utan endast modellen, att hon icke hör ihop med hans känsloliv, utan med hans arbete. Och hon förstår, att denna kvinna icke står där för nöjet att exponera sin nakna skönhet, utan att det är ett verkligt arbete hon utför, ett ansträngande arbete för utkomsten. Det är kanske i den allmänna meningen inte så påtagligt nyttigt som att sköta en maskin i fabriken eller skura ett golv, men för konsten har det dock sin betydelse. En kvinnlig modells mor kan vara dålig, men den kan också vara god, alldeles som hos varje annan kvinna. Det vilar — låt oss icke glömma det — en viss tragik över hennes liv — hur fruktan hon icke den rätt nära liggande dag, då åldern skall förstöra dessa vackra linjer, som givit henne värde, och för henne obönhörligen stänga dörren till ateliererna, slungande henne ut i ett annat arbetsliv, för vilket hon icke är tränad.

Ett torggräl.

Dagen förut hade lingenon kostat 60 öre litern och i dag begärde barmånglerskorna 90 öre.

— Femtio procent förhöjning sedan i går, sade jag, vänt till en av dem. Varför har ni höjt priset?

Hon såg på mig från ovan till nedan, runt om och över axeln, satte handen mot höften och sade ovifrån, adresserande sig till mig och de andra knorrande husmoderarna:

— Därför att det är lite bär här i dag och stor efterfrågan. Därför att inga andra än vi ha lingenon att

HÖSTEN STUNDAR!

Färga Edra urblekta gardiner, draperier och andra plagg med

Marknadens hittills oöverträffade och billigaste hemfärg. Fråga Eder handlande eller tillskriv
A.-B. NADCO, GÖTEBORG.

STÄNDIGT NYTT LAGER av alla sorters Handskar och Vantar

Handskkompaniet
 Drottninggatan 42 Tel. 15379

Varje Husmoder bör tillgodogöra sig de fördelar, som genom minskat arbete, hållbar glans och därmed följande besparing ernås med metallputsmedlet

"Blixt-Glans"
 Ett enda försök övertygar härom!

sälja. Därför att vi alltså kan ta vad vi vill. Är det förstätt?

— Nej, svarade jag, det är inget giltigt skäl. Ni har inte betalat mer för de här bären än för dem ni sålde i går för 60 öre. En af-färsmänskliga skall inte hugga för sig, hon skall beräkna skälig ersättning för sin förmedling av varuutbytet.

Ett bullrande skratt kom månglerskans mäktiga bröstvalv att gunga.

— Skulle man ha hört så gale! Man tar väl som det är efterfrågan till! Man tar väl det mesta man kan få! Den som inte kan betala får låta bli att köpa.

— Jaså, insköt jag, det är er princip! Hur tror ni livet skulle gestalta sig för er och mig och alla, om den principen allmänt praktiserades? Om ni läge sjuk och doktorn komme och kände er på pusen, gnuggade händerna och sa: "Åhå! Skönt! Det gäller livet! I ofarliga fall tar jag femton kronor, men vid en sådan här allvarlig historia och när tiden inte medger att söka annan läkare, tar jag det mesta möjliga för min kunskap — vi sja femhundra. Det är inget tvång,

»Gubbens» Specialiteter:
Gubbens egen Ostron-anjovis
Gubbens Kalasbullar
KONSERVER
rekommenderas.

HUGO NORDSTRÖMS HANDSKAFFÄR
 ÖSTRA HÄMNGATAN 39
 Platsens största lager.
 Dagens Nyheter. Billigaste Priser.

Gustaf Byrmans Enka
 10 Korsgatan 10
 Göteborg
Manufaktur-, Kapp- & Pälsvaruaffär.
 Presentkort. Tel. 1913.

vill ni inte betala, så kan ni ju dö." — Ja, bästa fru Lingonkvist, eller vad ni heter, vad skulle ni då tycka om er princip??

Hon stod stum och klippte med ögonen, som om det hade blivit våldsam oro och uppståndelse i det enkla hjärnkontoret bakom. Runt om oss hade det samlats folk, som alltid när det artar sig till offentligt gräl, en poliskask blixtrade i närheten, och då det inte är tillåtet att ställa till folksamling, vecklade jag ihop min tomma torgkasse, stack den under armen och vandra-de dädan. *Den fundersamma.*

Insändarnes spalt
Sexualundervisning i skolan.

Med anledning av en art. under ovanstående rubrik i förra numret bedes få påpeka, att sådan undervisning ett antal år förekommit i Stockholms folkskolor tack vare lärarinneförståelse och energiskt framtvängande av tid och anslag för saken.

Bestode läroverkskollegierna av kvinnor och vore folkskoleinspektörerna kvinnor, så hade nog deras uttalande varit mindre tveksamt och kringgående.

Gammal lärarinna.

HVAR 8 DAG

"en verkligt förstklassig illustrerad tidskrift — — —"

"— med gedigen och fint kultiverad ton — — — — —"
 SÄGER DAGSPRESSEN

Bör ej saknas i något svenskt hem!

PRENUMERERA Å NÄRMASTE POSTANSTALT ELLER BOKHANDEL!

Vår **Färgning**

är förstklassig. Snabb leverans.

Ringströms Kemiska
 Hämtas och hemskädes. Order Telefon 8992

En utställning.

av finare handsydd damunderkläder anordnas den 19—25 oktober i fröken M. Perssons välkända handarbetskola, Vasagatan 17. Vi hänvisa till annons i föreliggande n:r.

Hjärtats Dualism.

Paralleller ur saga, dikt och verklighet.

Av

Beatrice Zade.

(2)

Under den tyska litteraturens rikaste blomstringstid fick Gleichensagens problem en poetisk behandling av ingen mindre än Goethe, vilken i sitt skådespel "Stella" (1775) sökte lösa konflikten mellan engiftets lagar och ett älskande hjärtas frihet. Styckets konturer äro dessa:

Efter ett flerårigt, lyckligt äktenskap med den enkla, godhjärtade Cäcilie har Fernando gripits av kärlek till en högt begåvad, skön och änglaren ung flicka, Stella, och denna besvarar hans känslor utan att ha någon aning om hans giftermål. Fernando har övergivit hustru och dotter, och Stella har på hans önskan i hemlighet lämnat sin onkels

hem, ehuru hon därigenom går miste om en stor förmögenhet. Visserligen förvänas hon över att den älskade icke anhåller om hennes hand och undrar varför de icke öppet kunna tillhöra varandra inför världen; men hennes kärlek nedtystrar alla tvivel och finner tusen urskuldanden för Fernando.

I en avlägsen landsända ha de älskande några år levat i ett fritt, ostört kärleksförhållande och därvid smakat den högsta jordiska sällhet. Men så har Fernando fått höra, att Cäcilie förlorat sitt lilla kapital och drager sig fram i största fattigdom. Anger och samvetsqual ha gripit honom, och utan ett förklarande ord till Stella har han rest ifrån henne för att uppsöka Cäcilie, vid vilken han alltjämt är djupt fästad. Då han ej lyckats finna sin hustru, har han gått ut i kriget. Döden skonar

Under tiden har Cäcilies dotter, Lucie, växt upp till en präktig, levnadsfrisk sjuntonåring. Hon vill försöka underlätta moderns bekymmer genom att taga plats som sällskapsdam och finner fördelaktig an-

ställning hos Stella, vilken allt sedan Fernandos försvinnande — hennes lilla barn hade dött strax därefter — levat i deras gemensamma hem, ensam med sin sorg och sina minnen. Cäcilie ledsagar sin dotter till henne, och de bägge övergivna kvinnorna lära nu känna och älska varandra. Vid Fernandos återkomst erfarar de, att han bedragit dem bägge. Cäcilie och Lucie vilja genast avresa, och Fernando ämnar följa med dem, men kvarhålls i sista stund genom sin kärlek till Stella, vilken vid upptäckten, att hennes älskade har hustru och barn, faller i en svår vanmakt. Cäcilie skyndar till. Hon blir röd av den olyckliga rivalens lidande, och hennes ädla hjärta finner slutligen en utväg.

Hon hänvisar Fernando och Stella till Gleichensagan och föreslår att i överensstämmelse med densamma lösa konflikten i deras eget liv. "Greve Gleichen kände mänsklighet!" utropar hon; "han trodde på mänsklighet!" Självt vill Cäcilie "av kärlek ge till och med sin kärlek", hon tilltror sig kraft att kun-

na utan klagan avstå Fernando till Stella och begär endast att få behålla deras tillgivenhet. "Du måste bli lycklig", säger hon till sin återfunne make. "Jag har min dotter och en vän i dig. Vi vilja skiljas utan att vara skilda. Jag vill leva fjärran från dig och likväl vara vittne till din lycka. Jag vill vara din förtrogen; i mitt bröst skall du kunna utjuta fröjd och smärta. . . Sälunda tillhör du mig. . . Vi älska varandra och taga del i varandras öden. . ." Fernando möter i början hennes förslag med mistro. "Som skämt vore det alltför grymt", menar han, "som allvar är det obehärligt". Men slutligen antager han den erbjudna uppoffringen och omfamnar både Cäcilie och Stella, i det han utropar: "Min! Min!"

Undertiteln till detta märkvärdiga drama är: "Ett skådespel för älskande", och hjältninns namn anger, att Swifts beryktade dubbelkärlek föresvävat diktaren. Den engelske satirikern hade ingått ett "själsäktenskap" med Esther Johnson, en älsklig ung dam, som han

givit det poetiska namnet Stella. De voro lagligt vigda, men levde icke som äkta makar tillsammans, hade icke ens gemensam bostad, och världen visste intet om förhållandet mellan dem. Samtidigt underhöll Swift emellertid en — likaledes platonisk — kärleksförbindelse med den temperamentfulla "Vanessa", miss Vanhomrigh. När dubbelspelet upptäcktes, angreps den sistnämnda av en häftig feber och avled plötsligt. Även Stella blev sjuk av sorg och följde snart sin rival i graven.

Men Goethe hade också i sin närmaste vänkrets tillfälle att studera utvecklingen av ett levnadsförhållande; där en man står mellan två älskade kvinnor, vilka bägge äga hans kärlek. Hösten 1772 hade den unge advokaten återvänt från Wetzlar till Frankfurt a. M. och bland sin systers väninnor lärt känna Johanna Fahlmer, som kort förut flyttat till hans hemstad. Hon var en präktig, älskvärd och fint bildad kvinna på närmare trettio år, icke vacker men fängslande genom andlig rikedom och ett känsligt gemyt.

Över hennes väsen låg djupt svärmod, och Goethe torde snart nog ha kommit under fund med att anledningen därtill hängde samman med de personer, som stodo hennes hjärta närmast: författaren Friedrich (Fritz) Heinrich Jacobi och dennes familj.

Fahlmers vore släkt med syskonen Jacobi. Dessas mor var Johanna betydligt äldre halvsysster; själv var hon två år yngre än Fritz och kallades i familjen allmänt "Tantchen". Åren 1766—70 hade hon och hennes mor levat tillsammans med Fritz Jacobi och dennes hustru, den glada, enkla, hjärtegod Betty, vilka ägde ett lantgods invid Düsseldorf, Pempelfort. I överensstämmelse med tidsandan hade Johanna och hennes släktingar slutit ett svärmiskt vänskapsförbund, till vilket i viss mån även lyrikeren Georg Jacobi, Fritz' bror, räknades, och på Pempelfort samlade sig en rad intellektuellt framstående, för litteratur, vetenskap och konst varmt intresserade personer, vilka Fritz Jacobi träffande porträtterat i sina romaner.

Sport- & Promenad-Kängor
Salongskor
Stort urval. Moderata priser.
Hedströms Skoaffär
Södra Larmgatan 10.
Carl Gustafsgatan 57. Linnégatan 11.

Förstklassigt DAMSKRÄDDERI
BESTÄLLNINGAR utföres förstklassigt och på kort tid.
BILLIGASTE PRISER.
Egna tyger mottagas.
ANNA KULLBERG,
14 Östra Larmgatan 14. Tel. 11148
Det bästa för diskbanken är **Zelos Zinkputs.** Bleckburkar à 40 öre.

Arbetsdräkten och arbetsprestationen.

Professorn i fysiologi vid universitetet i Berlin Max Rubner har företagit en serie undersökningar rörande arbetsprestationens förhållande till arbetsdräkten, och med stöd av de gjorda erfarenheterna förklarar han att arbetsresultatet lider ett oerhört avbräck på grund av den allmänt förekommande olämpliga arbetsdräkten.

Det ligger i öppen dag, att en kostym, som är obekväm för den arbetande och besvärlig för hans rörelser, måste göra arbetsprestationen mindre, än vad den eljes skulle blivit. Men det är ej på rörligheten endast det beror. Även värmeförhållandena spela en avgörande roll i arbetshänsen. Var och en har säkert erfart, hur ofördelaktigt känslan av kyla inverkar vid stillasittande arbete. Man erfår icke blott ett obehag, som lägger beslag på uppmärksamheten, utan man stelnar liksom till, arbetar med

Pelsvaror
Bäst! Billigast!
A.-B. CARL JOHNSON.

Ångbageri-A.-B. ROSENLUNDS BRÖD
försäljes i J. A. M. A.-B., Åsen & Jordhammars och Arlas mjölkförsäljningslokaler. Tel. 6026, 7071.

Vinägrons-Bordsenap
Gör import obehövlig. PRÖVA och döM.

större svårighet och i långsamare takt än vanligt. Stark värme återigen verkar prässande, förlamande och man har känslan — jag förmår inte arbeta!

Vid en hudvärme av c:a 32 grader känner man sig i bästa arbetsform. Man fryser icke, man svettas icke, det råder ett behagligt lagom. Det gäller att framskaffa detta lagom genom att noga anpassa klädedräkten efter årstiden och temperaturen i den lokal, hemmet eller annan plats, där man har sitt arbete.

Om man låter tanken gå till den kvinnliga arbetskostymen, måste man medgiva att den föga överensstämmer med den Hubnerska idealdräkten.

De kvinnor torde vara lätt räknade, som låta sig särskilda kläder att bära under arbetstiden. Man låter i stället förfärdiga "bättre" kläder att ha under den arbetslediga tiden, i umgängeslivet eller på nöjeställningar. När de icke längre kunna användas för sitt ursprungliga ändamål, tagas de i bruk under arbetet i hemmet, på kontoret, ämbetsrummet. I regel fylla de icke de för arbetet gällande kraven, att vara bekväma, varma, svala. Mycket, mycket ofta verka de "på orätt plats". Låt oss i förbigående tänka på alla dessa uringade, kortärmade, genomskinliga, urtvättade sidenblusar i kalla, dragiga arbetslokaler!

Det är icke för mycket begärt, att den självförsörjande kvinnan hedrar det arbete, av vilket hon har sin utkomst, med särskilt därför sydda praktiska, ändamålsenliga kläder. Arbetet spelar ju i hennes liv en bra mycket viktigare roll än umgänget och nöjeställningarna.

Det skulle aldrig falla en man in att slita ut en gammal smoking eller frack i vardagslivets id.

Även i fråga om kvinnodräkten bör den gamla goda satsen "allt på sin rätta plats" tillerkännas giltighet. Vera.

Nedsatta Tvätt- och Strykningspriser
tillämpas från och med den 15 dennes.
Tvättanstalten Västkusten :: Vegagatan 46. Telefon 1443.

A. LUNDBLADS Begravningsbyrå
Rekommenderas.
Kungsgatan 12 Göteborg. Telefon 11045, 776 ank. bostaden.

Oscar Wilde om kvinnan.

Det enda sätt varpå en kvinna kan reformera en man är att plåga honom så mycket, att han förlorar varje intresse i livet.

Verklig skönhet upphör, där ett intellektuellt uttryck begynner.

Kvinnor ha egentligen aldrig något att säga, men de säga det på ett charmerande sätt.

När det blir klart för en kvinna, att hon förlorat sin mans kärlek, blir hon antingen fruktansvärt eländig, eller köper hon sig mycket vackra hattar, som en annan kvinnas make får betala.

Vem vill hjälpa

en aktningsvärd äldre kvinna att få behålla sin lilla fosterdotter? Flickan kom till henne vid sex veckors ålder, sjuk och svag. Genom omsorgsfull, moderlig vård tillfrisknade hon och har utvecklat till en rar och dukig flicka. Hon är nu sex år, har börjat skolan och är sin gamla fostermoders stora glädje. Men också bekymmer. Fadern har nämligen rest till utlandet från sina förpliktelser. Modern vägar ej företa rättsliga åtgärder, för att icke riskera mista sin plats. Den stackars gamla och det förtvivlade barnet stå nu inför utsikten att fattigvården skall skilja dem åt.

Aluminiumkärnen böra putsas med **Zelos Aluminiumputs.** St. bleckburkar à 45 öre.

BLOMMAN VISSNAR.
Ur fingerleken "Trädgårdsländan".
FINGERLEKAR
för Barnkammaren, Kindergartnen och Småbarnsskolan efter Engelsk förebild av Ellen och Maria Moberg.
»Barnmåldens lek är icke meningslös, den har en stor och djup betydelse...»
»Leken är hjärtbladen till människans framtida liv.»
Ur inledningen till Del. I.
Förlag Esping o. Lundell, Norrköping
Två delar à 2:50.
Begär katalog å Kindergartnen-material.

Bråsth Konditori
Victoriagatan 1 B (hörnet av Storgatan)
REKOMMENDERAS.

Bertha Anderson
Korsgatan 15 - Göteborg
- Telefon 5122 -

Vackra färgäktade Tvätttyger. Bomullsflaneller, Ylle-Klädningstyger, Gardiner, sol- och tvätt äkta. Möbiltyger, konstvävda och tyckta. Borddukar i linne och bomull. Sängtäckor, Tricotvaror, Reformliv, Snörliv, Strumpor, Yllekof-tor. Broderier. Blekta och oblekta Vävnader av bästa fabrikat. Vaddtäckor. Prima Ylle-stickgarner.

S. GRAHM KÖRSNÄR
14 Haga Kyrkogatan 14
REKOMMENDERAS

A.-B. Nya Bikupan
45 Kungsgatan 45

Specialaffär för finare DAMUNDERKLÄDER
Linne fr. 5:50. Babyutstyrselar: Babyklädningar fr. 6 kr. o. Dopklädningar fr. 11:50. Serveringsförkläden fr. 4:25 — Serveringsmössor Näsdukar och Kragar.

Kvinnornas Tidning mottager och redovisar för eventuella bidrag, samt uppger adressen till fostermodern.

Amalia Gustafssons
Saluhallen 21—23
förstklassiga Charkuterivaror
rekommenderas. — Tel. 1976.

KOL VED COKES
C. N. ANDERSSON
Tel. 2780, 6972, 10849, Göteborg

Fruar!
Vill Ni glädja Edra män så köp **SPISBRÖD**
från **Göteborgs Ångbageri**
ty det är främst i sköhet o. smak

Regnkappor, Filtar, Tyger, utsäljes billigt direkt från lager.

S. Ericsons Klädeslager
Järntorget 3, Wilsons hus,
2:dra vån. — Öppet 8—7.

Vårda i tid
Eder hy med **Yvy-tvål**, som har en enastående utsökt uppriskande och behaglig inverkan på hyen. Ett vackert ansikte är alltid beundrat, och detta bevaras längst genom ständigt bruk av Yvy-tvål.
Yvy-tvål säljes i varje affär över hela landet.

Österlin & Ulriksson,
Kem-tekn. fabrik, Ystad.

GYNNA VÅRA ANNONSÖRER!

För Damernas utstyrelse etc.

I likhet med föregående är utställes från och med Fredag till Onsdagen den 25 dennes från 11—3 och 4—7 finare handsydd damunderkläder i olika prislägen.
Som nyhet framhålls en del enklare modeller i kombinerad maskinsöm och handbroderi, till låga priser. Beställningar av alla slag utföras.
M. PERSSON,
Vasagatan 17, 2 tr. vänster i port.

En bok för smättingarne.

Esping & Lundells förlag i Norrköping har för omnämnande tillställt oss en bok, "Fingerlekar för barnkammare, kindergartnen och småskolan", efter engelsk förebild utgivna av Ellen och Maria Moberg, föreståndarinnor för Fröbel-institutet i Norrköping. "En bok för smättingarne" kom det att stå här ovan. Låt oss tillägga: "samt för mödrar och uppfostraninnor i barnkrubbor och småskolor." Fingerleken är nämligen en lek med mening i, vilken vinnes genom medverkan av modern eller lärarinnan. Det vackert utstydda häftet, som finnes att få i varje bokhandel till ett pris av kr. 2:50, ger anvisning på en rad roande och förståndsutvecklande lekar, i vilka händerna ingå som materialet, och sammanhanget klagöres genom en täck liten vers.

Förlaget som specialiserat sig på kindergartnenmaterial sänder på begäran sin katalog häröver till intresserade. De däri upptagna inom den pedagogiska världen så högt skattade fröbelska leksakerna äro icke blott roande utan även ägnade att tillfredsställa barnets verksamhetsbegär och utveckla dess förstånd.

Skopalatset
13 Korsgatan 13. Tel. 5417.

SKODON, alla slag. TOFFLOR — GALOSCHER.
HÖGST i elegans, styrka och goda passformer.
LÄGST i pris på platsen.

K. Kjellmer.

Damskrädderi & Kappmagasin.
Carl Johansgatan 9. Tel. 5908.
Förstklassigt arbete!

DAMER, SEN HIT!
Champonering med dligt kaffe, för 2:75
Hårbehandling för mjäll eller håravfall med elektriska strålar eller vibration, 10 gånger 15 kr. Brudklädas billigt. Ansiktsbehandling. Hårarbeten, även eget hår omarbetas, hämtas efter tilläggelse. Elever emottagas.
Andrés Damfrisersalong
(Inneh. Anna Smitt). 2a Långgatan 32. Tel. 42259. Närmaste spårväghållplats: Värmlandsgatan.

Varför plågas med dåligt kaffe, då Ni kan få Swalanders kaffe? Butiker: Kungsg. 17, Korsg. 13, Bazar Alliance. Prova redan i dag!

Linoleum
Lägsta dagspriser. Största urval. Göteborgs Linoleum-Magasin
PETERS, FRANZÉN & Co.
Kungsporvsplatsen 2.

BREVLÅDA.

"En självförsörjande". — Få vi be om någon veckas betänketid?
L. v. B. — Ni anser, att tidningen endast borde innehålla sociala och politiska artiklar, men är det männe icke med den andliga kosten som med den lekamliga att ombyta förnöjer? Den av eder föreslagna anordningen har försökts på andra håll och resultatet manar icke till efterföljd. I ett fall inträdde tvinsot och död, och vi vilja så gärna leva med allt starkare liv!
"G. H.", "Scoutflicka" och "M. V." — Vi fundera och skola sedan lämna brevsvår!

Lektioner
i engelska givas av van språklärarinna. Utlämningar (tysk, fransk- o. engelsktalande, kunna erhålla undervisning i svenska (grammatik) och k nversation).

Signy Frydén,
Erik Dahlbergsgatan 25. Tel. 10645.
(Traffas skräpst pr tel. 2—3 e. m)

Skånska Wienerbageriet
Emy Thorin
ERIK DAHLBERGSGATAN 22
(mitt för Realläroverket)

Allt som höll till ett förstklassigt thebrods- & wienerbageri. Tel. 6077. Billiga priser.

Arla Mjölk

Distribution på glasflaskor
Tel. 85 78, 36 99

eller det hela. Det är alldeles tydligt, att han ansåg sig vara personligen inblandad i saken, churu man icke har reda på ordalydelsen av hans ordöme. Goethes svar var så beskaffat, att Jacobi skulle blivit "icke ond, utan rasande", om han fått det. På Johannes bön avsånds det emellertid aldrig, och Goethes skrev ett nytt brev, vari det blif heter: "Besinna dig, och än en gång ber jag: sänd 'Stella' tillbaka! Om du visste hur jag älskar henne, just för din skull älskar henne!" Men i alla fall inträdde för längre tid misstämning mellan vännerna, och Jacobi försökte några år senare att med underförstådd motsäggelse mot Goethes skildring i "Stella" göra sin roman "Woldemar" till en apologi för sitt dubbelförhållande till Johanna och Betty.

Av allt detta framgår, att en ofrånkomlig korrelation finnes mellan vännerna på Pempelfort och Goethes "Stella", och likväl torde det egendomliga dramat ha sin kärlek huvudsakligen i Goethes eget hjärta och egna erfarenheter. "Mina arbeten äro alltid endast mitt livs sammansparade fröjder och lidanden" skrev han just vid den till då "Stella" närmade sig sin avslutning. "Werther", "Götz", "Clavigo" äro alla bevisligen i mer eller mindre grad subjektiva bekännelseskriter, och även "Stella" uttrycker utan tvivel Goethes personliga själsstämning, om än vännen Fritz Jacobis hjärteangelägenheter giva själva idén.

(Forts.)
* Manuskriftet.

Johanna var en av kretsens medelpunkter. Med anspeland på Wielands Philaide gav man henne namnet Adelaide; man skrev dikter till hennes ära och växlade sentimentala biljetter med henne. Efter någon tid tycks emellertid hennes förhållande till Fritz Jacobi ha antagit en varmare karaktär, än till och med de mest "känslosamma" umgängesformer kunde förklara med enbart vänskap, om det än strängt höll sig inom det passandes gränser. Betty, som älskade sin man och uppriktigt höll av Johanna, var gripen av tidens föreställningar om "hjärtats kaos" och hade intet att invända mot de bägge andras "ädla" kärlek, genom vilken hon på intet sätt ansåg sitt eget äktenskap hotat. Men utomstående voro ej lika fördragsamma som hon. Onda tungor och förtal inträngde även i paradiset på Pempelfort. Den arma Johanna-Adelaide blev sjuk både till kropp och själ och måste år 1770 uppsöka en badort. Efter sitt tillfrisknande återvände hon endast för kort tid till Düsseldorf och bosatte sig se-

dan, som nämnts, i Frankfurt a. M. Hennes förhållande till Fritz Jacobi blev från den tiden lugnare och återtog smånigom formen av ren vänskap. Men en sorgens resignation kastade ännu många år igenom djupa skuggor över hennes liv. Ända till sitt giftermål* stod hon i nära förbindelse med vännerna på Pempelfort. En förtrolig korrespondens fördes, och allt emellanåt hälsade man på hos varandra.

Goethe och Johanna sympatiserade livligt redan från början och blevo snart goda vänner. Han gav henne undervisning i engelska och delade med henne en mångfald av sitt dagliga livs rika intressen. Bekantskapen med Johanna övervann hans mångåriga fördomar mot Jacobis, och genom hennes förmedling slöt han nu intim vänskap med bägge bröderna och fru Betty. Särskilt kände han sig dragen till Fritz, besökte honom på den med Lavater och Basedow företagna Rhenresan och mottog honom flera gå-

* Johanna Fahlmer blev efter Cornelia Goethes död Schlossers andra hustru år 1778.

ger hos sig i Frankfurt. Fritz tycks helt öppet ha invigt Goethe i sitt hjärtas mysterier, och även Johanna anförtrodde nu den unge diktar-ens ömtåliga hemlighet. "Hon törs tala med mig om sin Fritz — i dag för första gången", skrev Goethe efter hemkomsten från Rhenresan den 14 augusti 1774. Så hade han av kontrahenterna själva fått reda på dubbelkärleken i Åt Jacobiska hemmet, och den måste ju göra djupt intryck på hans själ, vilken just då framför allt sattes i rörelse av erotiska känslövägar, somliga mäktiga och livsfarliga som stormens störsjöar, andra lätta och lekande som aftenvindens krusning av vattenytan.

Före sin personliga bekantskap med Jacobi tycks Goethe huvudsakligen ha förvänat sig över den innerliga vänskapen mellan Betty och Johanna, mellan tvänne hjärtan, som valt samma föremål för sin kärlek. Betty Jacobi hade t. ex. den 6 november 1773 skrivit till honom: "Att Tante* och jag gå vår släta,

* Johanna Fahlmer.

raka väg bredvid varandra utan att snubbla och hutla, är sant, om än alltjämt en gåta för den hedervärde doktor Goethe." Men genom de öppenhjärtiga samtalen med Fritz och Johanna vek all undran för övertygelsen, att i sällsynta fall böjelsen för samme man kan förena tvänne ädla kvinnor i stället för att skilja dem åt, att de utan svartsjuka kunna leva under samma tak eller i nära umgänge med varann och den älskade. Diktarens fantasi råkade i svallning. Han erinrade sig Gleichensagan och detaljer ur Swifts biografi, tänkte väl också på Lessings skådespel "Miss Sara Sampson", vilket behandlar ett liknande problem, och skrev på mycket kort tid våren 1775 sitt "drama för älskande".

Flera framstående Goethekännare anse,** att så gott som utslutande den Jacobiska kretsen stätt modell vid utarbetandet av "Stella", icke endast i fråga om uppslag och yttre förhållanden, utan även vad karaktärsteckningen beträffar. Onek-

** T. ex. Ulrichs, utgivaren av Goethes brev till Johanna Fahlmer.

ligen har också t. ex. Cäcilie många drag av Johanna Fahlmer. Och denna fick — jämte skaldens obekanta korrespondent, den unga grevinnan Auguste zu Stolberg — framför andra vänner noggranna meddelanden om styckets uppkomst och tillväxt, oftast under tydlig förutsättning, att såväl hon själv som Fritz Jacobi hyste varmaste intresse för detsamma. "Här äro de första Stella-arken", skrev Goethe sålunda i en biljett till Johanna, daterad Frankfurt den 6 mars 1775. "Om det roar er, så skriv av dem. Med er handstil blir detta stycke säkert tio gånger så kärt för Fritz." Och något senare från Offenbach: "Jag visste ju vad 'Stella' skulle bli för ert hjärta!... 'Stella' tillhör er redan och blir under författandet alltmer er egen. Vilken glädje kommer icke Fritz att få!"

Men däruti misstog sig Goethe. Fritz Jacobi blev allt annat än glad vid läsningen av det färdiga skådespelet, ehuru början vunnit hans odelade bifall. Han tycks ha känt sig verkligt förolämpad och yttrat sig mycket ofördelaktigt om slutet